

Правила надання державної ДОПОМОГИ

У чому полягає політика в сфері державної допомоги?

Контроль державної допомоги є одним з ключових елементів політики Європейського Союзу в сфері конкуренції. Він призначений мінімізувати викривлення ринку, що є наслідком державних фінансових інтервенцій, а також гарантувати однакові правила гри для всіх європейських компаній на внутрішньому ринку. Правила державної допомоги Європейського Союзу регулюють державну допомогу, здатну негативно вплинути на торгівлю та конкуренцію між державами-членами. Однак, держави-члени ЄС мають національні органи контролю державної допомоги, які також забезпечують справедливу конкуренцію, навіть коли допомога має вплив виключно на національному рівні.

Разом з очевидними формами державної допомоги, як, наприклад, субсидія або податкова пільга існують менш очевидні форми допомоги:

- Фірма придбаває/ бере в оренду землю або будівлі, що перебувають у державній власності, за ціною, яка є нижче ринкової;
- Компанія користується привілейованим доступом до інфраструктури без оплати;
- Державний орган випускає гарантію на користь фірми, не отримуючи за це розумну премію;
- Державний орган інвестує у компанію або здійснює державно-приватне партнерство на умовах, які не були б прийнятними для приватного інвестора;
- Державний орган сплачує більше, ніж розумну ціну за (комунальну) послугу.

Законодавство ЄС дуже обмежує такі види державної допомоги. Більша частина видів державної допомоги заборонена. У деяких умовах можливо надання мінімальної державної допомоги з метою коригування збоїв ринкового механізму або досягнення спільних цілей, наприклад, згуртованості.

Де наразі перебуває Україна?

У 2002 році Україна витратила значно більше на державну допомогу галузям (приблизно 2% ВВП), ніж ЄС (0,6% ВВП). Ці дані не охоплюють менш очевидні види державної допомоги, що приховані у таких операціях як гарантії або продаж державних активів. Загальна сума, про яку йдеться, може бути набагато більшою.

Наразі Україна перебуває на просунутій фазі переговорів з Європейським Союзом щодо Поглибленої зони вільної торгівлі/ Угоди про асоціацію, і реформа державної допомоги є частиною цього процесу.

У 2010 році влада почала розробку закону про контроль державної допомоги. У законодавстві України мають бути відображені принципи *acquis communautaire* ЄС, таким чином забезпечуючи прозорість державної допомоги, що надається в Україні. Передбачається низка заходів, зокрема

Проект EIPA підтримує український уряд у розробці механізму більш тісної співпраці з ЄС і ефективного управління.

Матеріали, представлені у брошурі, містять виключно думки експертів.

Проект фінансується Фондом стратегічних програм Уряду Великої Британії

Довідка проекту консультаційної підтримки з питань європейської інтеграції (EIPA) Уряду України
«Правила надання державної допомоги – Огляд»
Угода про Асоціацію Україна - ЄС 2011

створення незалежного спостережного органу, що здійснюватиме нагляд за наданням державної допомоги. Адаптація законодавства та створення механізмів контролю за державною допомогою є звичайною практикою, яку у минулому пройшли країни, що приєднувалися до ЄС, а також ті, що підписали угоди про асоціацію з ЄС.

Що може дати реформа?

Переваги впровадження належного контролю державної допомоги в Україні можна узагальнити чотирма основними пунктами.

- Більша прозорість використання державних ресурсів.
- Підвищення ефективності економіки та зменшення втрат у зв'язку з неефективністю державних субсидій.
- Знання правил державної допомоги може підвищити спроможність державних службовців підтримувати стосунки з місцевими та іноземними підприємствами (включаючи їхніх добре поінформованих юристів) і ефективно контролювати проекти з кооперації, приватизації чи інвестицій.
- Належний контроль державної допомоги може значно покращити ділове середовище у країні. Він підвищує прозорість і передбачуваність у відносинах між державою і бізнесом, а також сприяє виникненню взаємної довіри. Крім того, більша поінформованість підприємств про державну допомогу допомагає системі контролювати саму себе: добре поінформовані компанії можуть користуватися своїми законними правами, щоб оскаржувати у національному суді незаконну державну допомогу їхнім конкурентам. Це стосується також громадських організацій, які можуть використовувати правила надання державної допомоги у якості важелів контролю за використанням державних коштів. Ця практика стала звичайною у країнах-членах ЄС.

Питання, що становлять інтерес для України

Українським органам влади слід звернути увагу на повний спектр заходів з державної допомоги (тобто, на усі види прямих чи непрямих вигод, які держава надає підприємствам), тому що належний контроль за державною допомогою може сприяти подальшій трансформації української економіки та державної служби. З метою найбільш повного використання цих вигод потрібно із самого початку приділяти увагу здійсненню контролю за державною допомогою на всіх рівнях державної влади. На місцевому рівні досить часто розробляються менш очевидні, але не менш шкідливі заходи державної допомоги. Отже, державні службовці постійно потребують інформацію та консультації щодо державної допомоги.

Корисні ресурси:

Більш детальна інформація про державну підтримку (українською та англійською):

- Проект "Консультаційна підтримка політики Європейської інтеграції -EIPA» http://www.nrdevelopment.com/eipa_ukr.html
- Wider Europe <http://www.w-europe.org/?m=20101120>
- Проект "Гармонізація систем конкуренції та державних закупівель України зі стандартами ЄС" <http://competitionproject.org.ua/>

Інформація для спеціалістів (англійською):

- Департамент Сполученого Королівства з питань підприємництва, інновацій та професійних компетенцій (UK Department for Business, Innovation and Skills) <http://www.bis.gov.uk/>

Довідка проекту консультаційної підтримки з питань європейської інтеграції (EIPA) Уряду України
«Правила надання державної допомоги – Огляд»
Угода про Асоціацію Україна - ЄС 2011

- Відділ Департаменту Сполученого Королівства з питань підприємництва, інновацій та професійних компетенцій, що відповідає за координацію і формування політики державної допомоги <http://www.bis.gov.uk/policies/europe/state-aid>
- Офіційний сайт ЄС. Напрямки політики ЄС http://europa.eu/pol/index_en.htm
- Огляд базових принципів контролю державної допомоги на [вебсайті Європейської Комісії](#);
- Л. Бегунський, «Створення системи моніторингу і контролю державної допомоги в Україні», Київ, 2010

Інформація українською:

- Уряд України <http://www.kmu.gov.ua/control/>
- Уряд України. Прес-реліз про ухвалення Концепції реформування системи державної допомоги України http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=243285610
- Концепція реформування системи державної допомоги суб'єктам господарювання <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=81-2010-%F0>
- Прес-реліз про вдосконалення Концепції реформування системи державної допомоги <http://competitionproject.org.ua/en/publications/press-releases/123-stateaidconcept.html>